

Imposibila alegere între roșu și alb, sec sau dulce – mirajul numelor proprii

Când spui „Bordeaux”, prima referință nu poate fi decât vinul, aici fiind, în fapt, epicentrul mondial al oenologiei, sub fiecare pietricică din această regiune a Franței ascunzându-se, practic, o rădăcină de viță de vie, în fiecare sătuc mai dichisit existând un *Château* (sediul unei podgorii, cu mult mai mult decât o simplă cramă), dar și în fiecare *garage* putând avea surpriza întâlnirii cu câteva butoaie de stejar în care se înnobilează o licoare unică. Din 1001 de motive, Bordeaux este un *terroir* binecuvântat de Bacchus/Dionysos!

Numai că atât de mare este diversitatea vinurilor excepționale de aici încât unui muritor – fie el și „Cavaler al Vinului” – îi este peste puteri să aleagă, de pildă, între vin roșu și vin alb, între vin sec sau vin dulce licoros, între Merlot sau cupajul de Sémillon și Sauvignon Blanc, între Saint-Émilion și Sauternes (dar și între Sauternes și Barsac, la vinificarea soiurilor albe botritizate), între Pauillac și Médoc ori între Pomerol și Pessac-Leognan, între Pauillac Château Margaux și Château d'Yquem sau, chiar, în ciuda aparentei asemănări sonore, între Château Lafite Rothschild și Château Mouton Rothschild. (Voi încerca să lămuresc toți acești termeni în capitolele următoare.)

De fapt, nimănuși – nici chiar lui Robert Parker! – nu i-ar ajunge o viață pentru a gusta toate marile vinuri de aici și nici chiar toate vinurile, din ani diferiți, ale apelațiunilor semnificative. Nici nu vă puteți închipui ce diferență poate exista, bunăoară, între o sticlă de Château Haut-Brion din 1988 și una din 2016. Primul vin – spun acei *connaisseurs* dotați cu nas fin și papile gustative îndelung exersate (cum sunt, la noi, un Cătălin Păduraru sau un

Sergiu Nedelea) – este unul așezat și subtil, parfumat, cu arome „întunecate”, de pământ umed și de măslinae negre, de afine și marochin, ca gust el oferind o combinație complexă, cremoasă, de fructe de pădure coapte, vanilie caldă și taninuri fine. În schimb, cel de-al doilea, mai tânăr și mai vivace, încă evoluând în sticlă după stagiul obligatoriu în *barrique* de stejar din Limousin și desăvârșindu-se abia după anul 2027, etalează taninuri cu granulație fină și, mai ales, un final lung, „devastator de uimitor”, ca un corolar al gustului putând vorbi despre arome de fructe de pădure cu boabe roșii și negre, de trandafiri și liliac înflorit, cu un ecou discret de fum și un „palat perfect echilibrat, cu corp mediu”.

Eu, unul, recunosc public: nu pot și nici nu mi-aș dori să pot alege dintre toate aceste minunății, căci iubesc întreaga paradigmă a vinului din Bordeaux. Parafrazând pieziș un clasic, simt enorm și visez monstruos, pradă aleatorie, dar deliberată, a unei nedomolite și fertile confuzii fondatoare.

Al Dumneavoastră veșnic nedumerit,

Dan-Silviu Boerescu

Eques de Vino

Legat I București

Consulat România

Ordo Equestris Vini Europae¹

¹ Ordo Equestris Vini Europae (OEVE), cu sediul la Eisenstadt, în Austria, este cea mai veche Confrerie a vinului din lume. Frăția își revendică tradiția din ordinele cavaleresti medievale, în special din cea a Ordinului Sfântului Gheorghe de la 1273, respectiv 1308 și 1468, preluând de la acestea principiile de bază ale cavalerismului, respectiv cinstea, onoarea, demnitatea și morala creștină. Activitatea Ordinului a fost reluată în 1984, acesta funcționând sub patronajul Casei de Habsburg (reprezentată de Arhiducele Karl von Habsburg) și avându-l ca Magister Generalis pe Alfred Rákóczi Tombor Tintera. Pe plan internațional, OEVE este reprezentată în 27 de țări și are în jur de 5.000 de membri (denumiți generic „Cavalerii Vinului” sau, după caz, „Doamne ale Vinului”).

1855, noua gramatică a vinului

În 1855, Parisul se pregătea de o mare *Exposition Universelle*, care însemna și o sumedenie de oportunități economice de prim rang. Împăratul Napoleon al III-lea a cerut negustorilor de vinuri să întocmească, în regim de urgență, o clasificare cât mai exactă a marilor vinuri din Bordeaux, cu scopul explicit de a fi prezentate oaspeților sosiți la eveniment din lumea întreagă, ei reprezentând potențiali clienți de export ai tradiționalei industriei vitivini-cole a Franței.

„Brokerii” epocii nu s-au derobat de sarcina primită și au clasificat vinurile în funcție de reputația fiecărui *Château* și de prețul de tranzacționare al sticlelor de vin provenite din mai multe recolte (așa-numitele *millésimes* sau, cu termen englezesc, *vintages*), preț care, la acel moment, era direct legat de calitate (și aproape deloc de strategiile de „pr”, așa cum, în mai toate domeniile, se întâmplă azi!). Vinurile au fost clasificate ca importanță în cinci categorii de calitate (*crus*). Toate vinurile roșii care au ajuns în capul listei – despre care legenda susține că inițial a fost schițată pe versoul unui plic – proveneau din regiunea Médoc, cu excepția unuia: Château Haut-Brion de la Graves. Vinurile albe – și atunci cu mult mai mică importanță decât cele roșii – erau limitate la soiurile dulci de Sauternes și Barsac și erau încadrate în doar două categorii de calitate.

În linia mari, sistemul *Les Grands Crus classés en 1855* este valabil și azi, cu doar câteva modificări taxonomice nu foarte importante, dar pe care le voi evoca după ce va fi fost parcursă listarea inițială, care s-a dovedit, în timp, o ordonare de o impresionantă acuratețe.

Iată cum arătau categoriile stabilite în 1855, cu tot cu AOC-urile lor (*Appellation d'Origine Contrôlée* – Pauillac, Margaux, Saint-Julien etc.):

Vinuri roșii

Premiers Crus

- **Château Lafite**, acum Château Lafite Rothschild, Pauillac
- **Château Latour**, Pauillac
- **Château Margaux**, Margaux
- **Haut-Brion**, acum Château Haut-Brion, Pessac, Graves

Deuxièmes Crus

- **Mouton**, acum Château Mouton Rothschild, Pauillac (din 1973, trecută la categoria superioară!)
 - **Rauzan-Ségla**, acum Château Rauzan-Ségla, Margaux
 - **Rauzan-Gassies**, acum Château Rauzan-Gassies, Margaux
 - **Léoville**, acum
 - Château Léoville-Las Cases, Saint-Julien
 - Château Léoville-Poyferré, Saint-Julien
 - Château Léoville-Barton, Saint-Julien
 - **Vivens Durfort**, acum Château Durfort-Vivens, Margaux
 - **Gruaud-Larose**, acum Château Gruaud-Larose, Saint-Julien
 - **Lascombes**, acum Château Lascombes, Margaux
 - **Brane**, acum Château Brane-Cantenac, Cantenac-Margaux (Margaux)
 - **Pichon Longueville**, acum
 - Château Pichon Longueville Baron, Pauillac (cunoscut și ca *Pichon Baron*)
 - Château Pichon Longueville Comtesse de Lalande, Pauillac (cunoscut și ca *Pichon Lalande* sau *Pichon Comtesse*)
 - **Ducru Beau Caillou**, acum Château Ducru-Beaucaillou, Saint-Julien
 - **Cos Destournel**, acum Château Cos d'Estournel, Saint-Estèphe
 - **Montrose**, acum Château Montrose, Saint-Estèphe
- ### **Troisièmes Crus**
- **Kirwan**, acum Château Kirwan, Cantenac-Margaux (Margaux)
 - **Château d'Issan**, Cantenac-Margaux (Margaux)

- **Lagrange**, Château Lagrange, Saint-Julien
- **Langoa**, acum Château Langoa-Barton, Saint-Julien
- **Giscours**, acum Château Giscours, Labarde-Margaux (Margaux)
- **Saint-Exupéry**, acum Château Malescot Saint Exupéry, Margaux
- **Boyd**, acum
 - Château Cantenac-Brown, Cantenac-Margaux (Margaux)
 - Château Boyd-Cantenac, Margaux
- **Palmer**, acum Château Palmer, Cantenac-Margaux (Margaux)
- **Lalagune**, acum Château La Lagune, Ludon (Haut-Médoc)
- **Desmirail**, acum Château Desmirail, Margaux
- **Dubignon**, mai târziu Château Dubignon, Margaux
- **Calon**, acum Château Calon-Ségur, Saint-Estèphe
- **Ferrière**, acum Château Ferrière, Margaux
- **Becker**, acum Château Marquis d'Alesme Becker, Margaux

Quatrièmes Crus

- **Saint-Pierre**, acum Château Saint-Pierre, Saint-Julien
- **Talbot**, acum Château Talbot, Saint-Julien
- **Du-Luc**, acum Château Branaire-Ducru, Saint-Julien
- **Duhart**, acum Château Duhart-Milon, Pauillac
- **Pouget-Lassale și Pouget**, acum reunite ca Château Pouget, Cante-nac-Margaux (Margaux)
- **Carnet**, acum Château La Tour Carnet, Saint-Laurent (Haut-Médoc)
- **Rochet**, acum Château Lafon-Rochet, Saint-Estèphe
- **Château de Beychevele**, acum Château Beychevelle, Saint-Julien
- **Le Prieuré**, acum Château Prieuré-Lichine, Cantenac-Margaux (Margaux)
- **Marquis de Thermes**, acum Château Marquis de Terme, Margaux

Cinquièmes Crus

- **Canet**, acum Château Pontet-Canet, Pauillac
- **Batailley**, acum
 - Château Batailley, Pauillac
 - Château Haut-Batailley, Pauillac
- **Grand Puy**, acum Château Grand-Puy-Lacoste, Pauillac

- **Artigues Arnaud**, acum Château Grand-Puy-Ducasse, Pauillac
- **Lynch**, acum Château Lynch-Bages, Pauillac
- **Lynch Moussas**, acum Château Lynch-Moussas, Pauillac
- **Dauzac**, acum Château Dauzac, Labarde (Margaux)
- **Darmailhac**, acum Château d'Armailhac, Pauillac
- **Le Tertre**, acum Château du Tertre, Arsac (Margaux)
- **Haut Bages**, acum Château Haut-Bages-Libéral, Pauillac
- **Pédesclaux**, acum Château Pédesclaux, Pauillac
- **Coutenceau**, acum Château Belgrave, Saint-Laurent (Haut-Médoc)
- **Camensac**, acum Château de Camensac, Saint-Laurent (Haut-Médoc)
- **Cos Labory**, acum Château Cos Labory, Saint-Estèphe
- **Clerc Milon**, acum Château Clerc-Milon, Pauillac
- **Croizet-Bages**, acum Château Croizet Bages, Pauillac
- **Cantemerle**, acum Château Cantemerle, Macau (Haut-Médoc)

Vinuri albe

Premier Cru Supérieur

- **Yquem**, acum Château d'Yquem, Sauternes

Premier Crus

- **Latour Blanche**, acum Château La Tour Blanche, Bommes (Sauternes)
- **Peyraguey**, acum
 - Château Lafaurie-Peyraguey, Bommes (Sauternes)
 - Château Clos Haut-Peyraguey, Bommes (Sauternes)
- **Vigneau**, acum Château de Rayne-Vigneau, Bommes (Sauternes)
- **Suduiraut**, acum Château Suduiraut, Preignac (Sauternes)
- **Coutet**, acum Château Coutet, Barsac
- **Climens**, acum Château Climens, Barsac
- **Bayle**, acum Château Guiraud, Sauternes
- **Rieusec**, acum Château Rieussec, Fargues (Sauternes)
- **Rabeaud**, acum
 - Château Rabaud-Promis, Bommes (Sauternes)
 - Château Sigalas-Rabaud, Bommes (Sauternes)

Deuxième Crus

- **Mirat**, acum Château de Myrat, Barsac
- **Doisy**, acum
 - Château Doisy Daëne, Barsac
 - Château Doisy-Dubroca, Barsac
 - Château Doisy-Védrines, Barsac
- **Pexoto**, acum parte a Château Rabaud-Promis
- **D'arche**, acum Château d'Arche, Sauternes
- **Filhot**, acum Château Filhot, Sauternes
- **Broustet Nérac**, acum
 - Château Broustet, Barsac
 - Château Nairac, Barsac
- **Caillou**, acum Château Caillou, Barsac
- **Suau**, acum Château Suau, Barsac
- **Malle**, acum Château de Malle, Preignac (Sauternes)
- **Romer**, acum
 - Château Romer, Fargues (Sauternes)
 - Château Romer du Hayot, Fargues (Sauternes)
- **Lamothe**, acum
 - Château Lamothe, Sauternes
 - Château Lamothe-Guignard, Sauternes

De remarcat și faptul că, după mai bine de 166 de ani, cele mai multe dintre etichete au rămas neschimbate!

Desigur, au existat, de atunci și până în zilele noastre, destule cârcoteli, critici mai mult sau mai puțin virulente, încercări de modificare a ierarhiei sau, chiar, propuneri de noi sistematizări – prea puține dintre aceste tentative au reușit, însă.

În cadrul fiecărei categorii, diferitele *Châteaux* sunt clasificate în ordinea calității și doar de două ori, de la clasificarea inițială, din 1855 au avut loc mari schimbări: mai întâi când, în 1856, Cantemerle a fost adăugată în cadrul celei de-a cincea categorii a vinurilor roșii și, mai semnificativ, în 1973, când Château Mouton Rothschild a fost ridicat de la o a doua categorie la prima,

după decenii de lobby intens exercitat de către influentul Baron Philippe de Rothschild. Acest playboy *avant la lettre* și personaj polivalent a fost membrul cel mai spectaculos al dinastiei bancare Rothschild, în timpul vieții lui (13 aprilie 1902 – 20 ianuarie 1988) el având cariere multiple, de un eclectism rar întâlnit – aviator în Primul Război Mondial, pilot de curse de Grand Prix (locul al patrulea în cursa de la Monaco din 1929, pilotând un Bugatti T35C), scenarist și dramaturg, producător de teatru și de film (pelicula din 1932 *Lac aux dames*, primul film sonor francez, era adaptat după un roman de Vicki Baum și regizat de Marc Allégret, beneficiind de un scenariu semnat de Colette și avându-i în rolurile principale pe Jean-Pierre Aumont și Simone Simon), poet și, deloc în ultimul rând, unul dintre cei mai de succes viticultori din lume.

Energicul Philippe de Rothschild s-a dedicat efectiv promovării faimosului Château Mouton Rothschild din Pauillac. Avea doar douăzeci de ani când a preluat operațiunile podgoriei și, doi ani mai târziu, în 1924, a venit cu ideea nemaiîntâlnită până atunci, de îmbuteliere a întregii recolte la Château, idee pe care alți producători au copiat-o ulterior. Anterior, podgoriile își vindeau vinurile în vrac, lăsând maturarea, îmbutelierea, etichetarea și comercializarea în sarcina comercianților de vinuri. Ideea lui Philippe de Rothschild a fost să mențină cu strășnicie controlul asupra calității produsului său și să permită comercializarea denumirii mărcii. Doi ani mai târziu, el a dezvoltat un acord *de facto* de stabilire a prețurilor cu ceilalți producători de top din Bordeaux. De asemenea, tot din rațiuni de menținerea calității, a fost primul care, atunci când a considerat că recolta unui an nu respectă standardele înalte ale podgoriei sale, a ales să nu vândă recolta din acel an sub eticheta Château. În 1932, Philippe de Rothschild a început să vândă acest vintage de mâna a doua ca un bun Bordeaux ieftin sub numele de „Mouton Cadet”. Produsul a devenit atât de reușit încât, în cele din urmă, a trebuit să cumpere struguri de la podgorii din toată regiunea Bordeaux doar pentru a satisface cererea. Astăzi, Mouton Cadet este vinul roșu cel mai bine vândut în lume. În 1933, Philippe a extins domeniile Mouton-Rothschild prin achiziționarea vecinului – Château d’Armailhac. La sfârșitul anilor 1930, vinurile Mouton Rothschild erau recunoscute ca fiind printre cele mai bune din lume.

Cu toate acestea, podgoria Mouton făcea încă parte dintre cele de *Deuxième Crus* ca urmare a clasificării oficiale a vinului din Bordeaux din 1855 și Philippe de Rothschild a luptat toată viața pentru a repara această nedreptate flagrantă (generată, se pare, de considerentele xenofobe legate de rădăcinile familiei sale, bancherii din dinastia Rotschild fiind, la origine, evrei englezi).

O a treia, dar mai puțin cunoscută „schimbare”, este îndepărtarea Chateau Dubignon, din cea de-a treia categorie, care, în cadrul AOC Margaux, a fost absorbită de Chateau Malescot Saint Exupéry.

În 1955, în cadrul Saint Émilion AOC au fost clasificate în trei categorii, cea superioară fiind Premier Grand Cru, cu doi membri: Chateau Ausone și Chateau Cheval Blanc. În clasificarea din 2012, au mai apărut încă două Chateaux: Chateau Angéluș și Chateau Pavie.

Interesantă și chiar paradoxală este, însă, o altă situație: nu există o clasificare oficială aplicată AOC Pomerol! Cu toate acestea, unele vinuri Pomerol, în special Chateau Pétrus și Chateau Le Pin, sunt adesea considerate ca fiind echivalente cu Premier Cru ale clasificării din 1855 și se vând adesea la prețuri mai mari.

O schimbare, totuși, importantă este că, începând cu 1855, când doar cinci dintre podgorii erau „Chateau”, acum aproape toate cele din Bordeaux folosesc această denumire. În plus, atâta timp cât o parcelă de podgorie se află în limitele unei Denumiri de Origine Controlată (AOC), aceasta este eligibilă pentru a fi folosită de orice castel, independent de calitatea parcelei în sine.

Unii critici de vin au susținut periodic cum că clasificarea din 1855 este depășită și nu oferă un ghid precis pentru calitatea vinurilor care se fac în fiecare podgorie. Au fost făcute mai multe propuneri pentru modificări ale clasificării, cea mai relevantă fiind un proiect care a demarat în 1960. Alexis Lichine, membru al grupului de revizuire din acel an, a lansat o campanie de implementare a modificărilor care a durat peste treizeci de ani, în decursul căreia a publicat mai multe ediții ale propriei sale clasificări neoficiale – *Ghidul lui Alexis Lichine al vinurilor și podgoriilor din Franța*, în care a consacrat un capitol aparte subiectului Bordeaux. Pentru susținerea argumentului său, Lichine a citat cazul Chateau Lynch-Bages, Cinquième Cru din Pauillac, care, în opinia sa, a ajuns în timp să merite o clasificare mult superioară. Dimpotrivă,

o gestionare deficitară poate duce la o scădere semnificativă a calității, așa cum Lichine cita exemplul lui Château Margaux – vinurile pe care le-a făcut în anii 1960 și 1970 sunt considerate pe scară largă ca mult sub ceea ce se aștepta de la un Premier Cru.

Alți critici de vin au mers pe linii similare, inclusiv Robert Parker, care a publicat, în 1985, propria sa listă a primelor 100 de Châteaux din Bordeaux. Mai pot fi citate în acest sens *The History of Wine and the Vine*, publicată de Bernard și Henri Enjalbert în 1989, precum și eforturile depuse de Clive Coates și David Peppercorn.

În martie 2009, bursa britanică de vinuri Liv-ex a lansat Clasificarea Liv-ex Bordeaux, o încercare de revizuire a clasificării din 1855 în contextul economic contemporan. Multe dintre proprietățile de top din AOC Médoc care nu au fost incluse în clasificarea din 1855 erau clasificate drept *Cru Bourgeois*, un sistem de clasificare care a fost actualizat în mod regulat începând cu 1932, interzis în 2007, dar reinstalat în 2010, totuși fără un impact considerabil.

O situație specială și multă vreme ambiguă este legată de folosirea termenului generic *claret*, care este un nume folosit în principal în engleza britanică pentru vinul roșu de Bordeaux. Claret derivă din francezul *clairnet*, un rosé, care a fost cel mai comun vin exportat din Bordeaux până în secolul al XVIII-lea. Numele a fost anglicizat spre „claret” ca urmare a consumului larg răspândit în Anglia în perioada din secolele al XII-lea – al XV-lea, când Aquitainia făcea parte din Imperiul Angevin și a continuat să fie controlată de regii Angliei încă o bună perioadă de timp. Acum, *claret* este o denumire protejată în Uniunea Europeană, care descrie generic vinul roșu de Bordeaux. Este folosit și în Statele Unite ca etichetă generică pentru vinul roșu în stilul Bordeaux, la modul ideal rezultat din aceiași struguri permiși în Bordeaux.

Înțelesul său s-a schimbat de-a lungul timpului pentru a se referi de la un rosé închis, aproape gri, și dulceag, la un Bordeaux sec, roșu închis. În noiembrie 2011, președintele Union des Maisons de Négoce de Bordeaux a anunțat intenția de a folosi sintagma *claret de Bordeaux* pentru vinurile „ușoare și fructate, ușor de băut, în același stil ca și claretul original, apreciat de englezi în secolele anterioare”. Ca și culoare, termenul se poate referi și strict la acel roșu-închis specific vinului de Bordeaux.